

Ks. JAN DYDUCH (Kraków)

TROSKA KARDYNAŁA KAROLA WOJTYŁY O WYDZIAŁ TEOLOGICZNY W KRAKOWIE

Wydział Teologiczny w Krakowie, założony w r. 1397 w Uniwersytecie Krakowskim, złączył swoje dzieje z dziejami Uniwersytetu Jagiellońskiego, z dziejami miasta Krakowa a także z historią naszej Ojczyzny. Prastara uczelnia krakowska była niejako barometrem, na którym można było i chyba nadal można odczytywać wyżej i niżej polskiej kultury, co więcej całej historii naszego narodu.

W dzieje Uniwersytetu Krakowskiego, szczególnie w dzieje jego Wydziału Teologicznego Opatrzność Boża włączyła w ostatnim półwieczu osobę Karola Wojtyły: najpierw jako studenta, następnie profesora, z kolei wielkiego kanclerza Wydziału Teologicznego, a potem najwyższego Pasterza Kościoła. W niniejszym artykule zamierzam ukazać — w kontekście historycznym — rolę, jaką odegrał Karol Wojtyła w najbardziej chyba dramatycznym okresie Wydziału Teologicznego w Krakowie.

Karol Wojtyła studentem i wykładowcą Wydziału Teologicznego

W niezwykłych i wyjątkowo niekorzystnych okolicznościach został Karol Wojtyła studentem Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego¹. Było to w październiku 1942 r., w okresie okupacji hitlerowskiej. Wydział Teologiczny, podobnie zresztą jak cały Uniwersytet, prowadził działalność w podziemiu wbrew woli okupanta, siłą rzeczy w ograniczonym bardzo zakresie. Barbarzyństwo okupanta dotknęło znany w świecie, istniejący już od prawie sześciu wieków Uniwersytet.

* W przypisach zastosowano następujące skróty:

AKKW — Akta Kardynała Karola Wojtyły (w AKM).

AKM — Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie

NiP — *Nauczyciel i pasterz. Listy pasterskie, komunikaty, zarządzenia kardynała Wojtyły, 1959—1978*, opracował i zebrał M. Jagosz, Rzym 1987.

p. — pozycja (przy dokumentach z AKKW).

¹ Por. A. Boniecki, *Kalendarium życia Karola Wojtyły*, Kraków 1983, s. 72—73.

Uniwersytet Krakowski został założony 12 maja 1364 roku. Na prośbę króla polskiego Kazimierza Wielkiego, papież Urban V udzielił zgody na erygowanie w Krakowie Studium Generale, nie wyrażając jednak zgody na utworzenie w nim Wydziału Teologicznego. Dekret erygujący wymieniał fakultety: prawa kanonicznego, prawa cywilnego, medycyny i fizyki, a także artes liberales². Niesprzyjająca sytuacja polityczna po śmierci Kazimierza Wielkiego sprawiła, że Uniwersytet Krakowski nie rozwinął żywszej działalności, a nawet podupadł. Unia Polski i Litwy domagała się silnego ośrodka uniwersyteckiego w Krakowie, dzięki któremu można by pozyskać dla chrześcijańskiej kultury rozległe ziemie zamieszkiwane głównie przez ludność pogańską. Chodziło także o stworzenie silnego ośrodka oddziaływania liczącej się już wówczas kultury polskiej. A przede wszystkim chodziło o potrzeby ewangelizacji, szczególnie ewangelizacji Litwy. Stąd odnowa Uniwersytetu szła po linii utworzenia Wydziału Teologicznego. Takie właśnie starania podjęła w Rzymie polska para królewska: błogosławiona Jadwiga i jej mąż Władysław Jagiełło. Odpowiedzią na nie była bulla *Eximiae devotionis affectus* papieża Bonifacego IX z 11 stycznia 1397 r. Erygowała ona Wydział Teologiczny w Uniwersytecie Krakowskim³. Fakt ten sprawił jego odnowę, a nazwisko odnowicieli Jadwigi i Władysława przyłgnęło do Uczelni Krakowskiej, zwanej potem Uniwersytetem Jagiellońskim.

Odtąd, to jest od r. 1397, Wydział Teologiczny stał się integralną częścią Uniwersytetu Jagiellońskiego, najstarszego uniwersytetu w Polsce i jednego z najstarszych uniwersytetów Europy. Uniwersytet Jagielloński w Krakowie wraz ze swym Wydziałem Teologicznym służył w ciągu wieków kulturze polskiej, a także kulturze ogólnoludzkiej. Związany z dziejami Ojczyzny i Kościoła w Polsce uczestniczył w ich losach, w chwilach pomyślnych i złych, zawsze skutecznie i owocnie służąc Ojczyźnie i Kościołowi⁴. W czasie rozbiorów, niejednokrotnie prześladowany przez zaborców, bronił kultury polskiej.

Szczególne zasługi oddał Wydział Teologiczny narodowi polskiemu w pierwszych dziesiątkach obecnego stulecia. Najpierw żywo uczestniczył w organizowaniu się oporu przeciw zaborcom i w rozszerzaniu idei niepodległościowych, które zrealizowały się w 1918 r. Następnie po odzyskaniu niepodległości gromadził studentów teologii, pochodzących z trzech byłych zaborów i wychowujących się w trzech istniejących

² Por. *Historia Kościoła w Polsce*, pod red. B. Kumora i Z. Obertyńskiego, Poznań—Warszawa 1974, s. 252—253.

³ Por. tamże, s. 334—337.

⁴ Por. Jan Paweł II, *Motu proprio „Beata Hedvigis”*, „Notificationes” 120: 1982 s. 69.

w Krakowie wyższych seminariach duchownych: krakowskim, częstochowskim i śląskim. Dzięki Wydziałowi Teologicznemu następowała ich integracja narodowa i kulturowa. W szczególności ważną rolę odegrał on w umacnianiu polskości duchowieństwa śląskiego, które przez studia na tym Wydziale nawiązywało ścisłe więzy z kulturą polską, którą następnie szerzyło i pogłębiało w czasie duszpasterzowania wśród ludności Śląska. Pracownicy i studenci Wydziału Teologicznego zachowali się godnie podczas ciemnej nocy okupacji hitlerowskiej. Jego profesorowie i studenci podzielili los swoich kolegów z innych wydziałów; byli więzieni przez hitlerowskiego okupanta. Znaleźli się w obozach koncentracyjnych i innych miejscach zagłady, gdzie nierzadko złożyli ofiarę z własnego życia. Mimo tych strasznych prześladowań, Wydział Teologiczny wraz z całym Uniwersytetem nie zaprzestał działalności naukowej i dydaktycznej, jak to już wspominaliśmy, lecz prowadził ją potajemnie, w podziemiu, przy ciągłym narażaniu życia przez profesorów i studentów⁵.

Ten krótki rys historyczny ukazuje, jak ściśle Wydział Teologiczny był związany z Uniwersytetem Jagiellońskim i z przesiąkniętym miastem Krakowem, co więcej z narodem polskim i jego chrześcijańską kulturą. Było to także ważne dla młodego studenta Karola Wojtyły, wychowanego w polskiej, religijnej tradycji narodowej. W tym bardzo trudnym okresie, jak już pisaliśmy, rozpoczął studia na Wydziale Teologicznym w październiku 1942 jako kleryk działającego w konspiracji Seminarium Duchownego Archidiecezji Krakowskiej. Kontynuuje je przez następne lata okupacji. W ten sposób zalicza prawie trzy lata studiów⁶.

W dniu 18 stycznia 1945 r. okupant hitlerowski opuszcza miasto Kraków. Natychmiast, gdy jeszcze na wzgórzach otaczających miasto pozostawały resztki armii niemieckiej, Wydział Teologiczny bezzwłocznie przystąpił do działalności naukowo-wychowawczej, mając na uwadze dobro Ojczyzny i uzupełnienie przetrzebionej kultury polskiej⁷. Mimo poniesionych strat, Wydział rozwijał się dynamicznie, a dzięki jego wybitnym profesorom cały Uniwersytet Jagielloński zyskiwał na poziomie i znaczeniu w świecie nauki. W tym czasie studia kontynuował kleryk Karol Wojtyła, który jeszcze jako student — bardzo uzdolniony — w dniu 1 kwietnia 1945 r. podejmuje obowiązki młodszego asystenta na Wydziale Teologicznym. Te zdolności sprawiły, że podstawowy cykl studiów

---

⁵ Por. tamże, s. 69; por. J. Dyduch, *Komentarz do Statutu Papieskiej Akademii Teologicznej*, [w:] *Statut Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie*, Kraków 1992, s. 34.

⁶ Por. A. Boniecki, jw., s. 72—88.

⁷ Por. J. Dyduch, jw., s. 34.

odbył w krótszym czasie, aby 1 listopada 1946 r. otrzymać święcenia kapłańskie i udać się na studia specjalistyczne do Rzymu. Po ukończeniu studiów rzymskich stopniem doktora teologii uzyskanym w Papieskim Uniwersytecie *Angelicum* wraca do Krakowa. Tu podejmuje obowiązki pracownika naukowego Wydziału Teologicznego, rozpoczynając od nostryfikacji doktoratu w dniu 16 grudnia 1948 r. Z kolei otwiera przewód habilitacyjny, zakończony pomyślnie w dniu 3 grudnia 1953 r. głosowaniem na posiedzeniu Rady Wydziału, która jednogłośnie przyjęła zarówno kolokwium, jak i wykład habilitacyjny⁸. Teraz z kolei potrzebne było zatwierdzenie uzyskanego na Wydziale stopnia przez państwowe władze oświatowe. Nie uczyniły one tego nigdy ze względów ideologicznych. Jest to bowiem okres nasilenia wielorakich ataków na Kościół i jego instytucje ze strony dyktatury komunistycznej. Szczytem bezprawia rządu komunistycznego w Warszawie było usunięcie Wydziału Teologicznego z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Rząd, swoją bezprawną uchwałą z dnia 11 sierpnia 1954 r., zadał kulturze polskiej niespotykany cios, likwidując Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego pod pozorem przeniesienia go do Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie⁹. Trudno wyrazić wielkość i niepowetowany charakter krzywdy i szkody wyrządzonej w ten sposób polskiej nauce teologicznej i miastu Krakowowi. Pracownicy usuniętego Wydziału, wśród nich doktor habilitowany Karol Wojtyła, nigdy się z tym nie pogodzili.

Złowieszczy zamiar unicestwienia Wydziału Teologicznego nie powiódł się, albowiem rozpoczął on swoją egzystencję i działalność poza Uniwersytetem. Z pomocą przyszła Stolica Apostolska, która stwierdziła, że Wydział Teologiczny, erygowany przez papieża Bonifacego IX, nadal istnieje i kontynuuje swoją działalność. Jest zarządzany wyłącznie według ustawodawstwa kościelnego oraz podlega najwyższemu zwierzchnictwu Stolicy Apostolskiej¹⁰. Ranga Wydziału została podniesiona w dniu 11 czerwca 1974 r., na mocy dekretu Kongregacji Wychowania Katolickiego, który przyznał Wydziałowi tytuł „Papieski”¹¹. Rozwój nauk filozoficznych na Papieskim Wydziale Teologicznym sprawił erygowanie w Krakowie Papieskiego Wydziału Filozoficznego w dn. 23 grudnia 1976 r.¹² Dalszy rozwój Uczelni Krakowskiej, nowe zastępy pracowników nauki, coraz więcej studentów, coraz wyższy autorytet i poziom naukowy,

⁸ A. Boniecki, jw., s. 91.

⁹ Pismo Konferencji Episkopatu Polski do premiera Piotra Jaroszewicza, AKKW, E X — 1, p. 298.

¹⁰ Dekret Świętej Kongregacji Seminariów i Studiów Uniwersyteckich, 16 XII 1959, AKM.

¹¹ Tamże.

¹² Tamże.

skłonił Stolicę Apostolską do przekształcenia jej w Papieską Akademię Teologiczną w Krakowie. Dokonał tego Papież Jan Paweł II poprzez *motu proprio* „Beata Hedvigis” w dniu 8 grudnia 1981 r. Uczestnikiem tych wszystkich aktów historycznych, aczkolwiek w różnym charakterze, był Karol Wojtyła.

Papieski Wydział Teologiczny przekształcony następnie w Papieską Akademię Teologiczną stanowił przedmiot ustawicznych ataków i prześladowań władzy komunistycznej. Wszystko to nie przeszkodziło władzy kościelnej w podejmowaniu ustawicznych prób dialogu. Wytrwałym i cierpliwym wysiłkiem, podejmowanym ciągle przez władzę kościelną; najpierw przez kardynała Karola Wojtyłę, potem przez jego następcę kardynała Franciszka Macharskiego, przy pełnym zaangażowaniu się rektora ks. prof. Mariana Jaworskiego — dziś Metropolity Lwowskiego, doprowadzono do uznania Akademii przez ustawodawstwo państwowe, poprzez ustawę z 17 maja 1989 r. „O stosunku państwa do Kościoła katolickiego w Polsce”, która przyznała Papieskiej Akademii osobowość prawną. Tak więc władza komunistyczna nareszcie po tylu latach zmagania, walk i prześladowań, w przededniu swego upadku, uznała Papieską Akademię Teologiczną w Krakowie.

Troska o przetrwanie Wydziału Teologicznego

Uznanie Krakowskiej Uczelni Teologicznej przez władzę państwową w r. 1989 było poprzedzone wieloletnimi wysiłkami, zmaganiem, a nawet walką. Przez długie lata przewodniczył tej akcji metropolita krakowski kardynał Karol Wojtyła. Jak już zaznaczyliśmy, w momencie usunięcia Wydziału Teologicznego z Uniwersytetu Jagiellońskiego, był on jego wykładowcą. Wykładowcą i profesorem Wydziału Teologicznego pozostał nadal, gdy działał on poza Uniwersytetem. W r. 1964 profesor Karol Wojtyła zostaje arcybiskupem krakowskim i wielkim kanclerzem Uczelni. Rozpoczyna w ten sposób wielopłaszczyznową działalność, mającą na uwadze przetrwanie i rozwój Krakowskiej Uczelni Teologicznej.

W roku 1964, z okazji 600-lecia powstania Uniwersytetu Krakowskiego, arcybiskup krakowski Karol Wojtyła skierowuje specjalny list „Do duchowieństwa i wiernych Archidiecezji Krakowskiej” z dn. 10 września 1964 r. Poleca odczytać go we wszystkich kościołach Archidiecezji Krakowskiej w uroczystość św. Jana Kantego, profesora Wydziału Teologicznego. Podkreśla w nim znaczenie Uniwersytetu, a w szczególności Wydziału Teologicznego, dla kultury polskiej¹³. Ukazując znaczenie Wy-

¹³ NiP s. 115—118.

działu Teologicznego dla Polski, zwrócił uwagę na szkody, jakie zostały wyrządzone przez jego likwidację. Był on ośrodkiem kształcenia duchowieństwa całej Polski południowej, bowiem z uwagi na jego działalność umieściły się w Krakowie trzy wielkie diecezjalne seminaria duchowne: krakowskie, katowickie i częstochowskie oraz kilkanaście seminariów zakonnych. Wskutek braku Wydziału alumni wymienionych seminariów — w liczbie około 1000 — zostali pozbawieni możliwości korzystania ze studiów uniwersyteckich. Tym samym zostało osłabione środowisko naukowe Krakowa, a kultura i nauka polska ponosiła niepowetowane straty¹⁴.

Kardynał Karol Wojtyła wykorzystywał różne okazje i wydarzenia, aby przypominać władzom państwowym o krzywdzie wyrządzonej Kościołowi i narodowi polskiemu oraz domagać się przywrócenia należnych praw prastarej teologicznej Uczelni Krakowa. W grudniu 1970 r. doszło do dramatycznych wydarzeń na Wybrzeżu polskim, w czasie których zginęło wielu robotników, domagających się wolności i poprawy warunków bytowania. Rezultatem tego była zmiana władzy państwowej. Nowi przywódcy polityczni — także komuniści, chcąc zażegnać niepokoje społeczne, zapowiedzieli normalizację stosunków między Kościołem a państwem. Nawiązując do tej zapowiedzi, metropolita krakowski zwrócił się pismem do premiera rządu polskiego w sprawie Wydziału Teologicznego w Krakowie. Zaznacza w nim, że jego likwidacja była bezprawiem i krzywdą: „...dokonana przed 17-tu laty likwidacja Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie jest dotkliwą krzywdą wyrządzoną Kościołowi i społeczeństwu katolickiemu. Należy stwierdzić zarazem, że jest to krzywda wyrządzona polskiej historii i kulturze”¹⁵. Po przeprowadzeniu wywodów zwraca się o naprawienie tej krzywdy: „Wyrażam przy tym nadzieję, że rząd naszego państwa w porozumieniu z Episkopatem znajdzie sposób naprawienia tej krzywdy wyrządzonej Kościołowi a zarazem historii i kulturze naszego narodu”¹⁶. Naprawienie krzywdy miało polegać na przywróceniu Wydziałowi Teologicznemu jego poprzednich praw, a więc jego powrót na Uniwersytet, a także na uznaniu przez państwo nadanych stopni i tytułów naukowych przez Wydział działający poza Uniwersytetem. Deklaracje rządu komunistycznego były jednak iluzoryczne i pozorne. Stąd postulat skierowany do najwyższych władz państwowych nie został zre-

¹⁴ Por. T. Pieronek, *Lo „status” degli atenei pontifici in Polonia*, „*Ius Ecclesiae*” 2:1990 s. 506—507.

¹⁵ List do prezesa rady ministrów PRL w sprawie Papieskiego Wydziału Teologicznego w Krakowie, NiP s. 378—379.

¹⁶ Tamże.

alizowany, co więcej Wydział Teologiczny spotyka się z nowymi szykanami władz państwowych.

Pisze o tym kardynał Karol Wojtyła w następnym liście skierowanym do premiera Piotra Jaroszewicza. Tym razem chodziło o skreślenie przez cenzurę państwową hasła „Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie” w przygotowanym przez Kurie Metropolitalną „Katalogu Kościołów i Duchowieństwa Archidiecezji Krakowskiej”. Uzasadnia tam bezprawie likwidacji Wydziału Teologicznego w 1954 r., dokonanego za „czasów stalinowskich”, które przez same władze komunistyczne zostały uznane jako „okres błędów i wypaczeń”. Jednym z nich była dokonana likwidacja Wydziału. Po likwidacji Wydziału dokonanej wbrew zasadom prawa międzynarodowego — sprawa studiów teologicznych i organizacja Papieskiego Wydziału należy do wyłącznej kompetencji władz kościelnych, w szczególności Stolicy Apostolskiej. Po przedstawieniu nowego statusu Wydziału Teologicznego, istniejącego i działającego wyłącznie jako instytucja kościelna, kardynał Karol Wojtyła kończy list wezwaniem do naprawienia „historycznej krzywdy” i do przywrócenia Wydziałowi praw publicznych¹⁷.

Sprawę Wydziału Teologicznego powierzył kardynał Wojtyła trosce kapłanów, a zwłaszcza tych, którzy byli jego absolwentami. Niezwykle wymowny jest „List do kapłanów w sprawie Papieskiego Wydziału Teologicznego” (17 VII 1972), w którym ukazano jego zwięzłą historię i aktualne znaczenie. List podkreśla, że sprawa Wydziału Teologicznego w Krakowie jest sprawą całego Kościoła w Polsce. Niemniej jednak z woli Kościoła Wydział został powierzony Kościołowi Krakowskiemu, który jest za niego w szczególniejszy sposób odpowiedzialny i który poprzez wieki dbał o studia teologiczne w Krakowie. Do Kościoła bowiem należy zorganizowanie akademickiego systemu studiów teologicznych oraz nadawanie stopni w zakresie teologii i nauk z nią związanych. Ich poszanowanie ze strony władzy świeckiej jest przejawem normalnego układu stosunków na linii Kościół — Państwo.

Następnie autor listu w oparciu o przepisy Konstytucji PRL wykazuje, że dotychczasowe traktowanie kapłanów — pozbawiając ich uprawnień wynikających z ukończenia wyższych studiów — jest ich dyskryminacją. Tym bardziej, że rozbudowanie systemu świeckich studiów daje ich absolwentom szerokie możliwości, których pozbawia się kapłanów, utrudniając im skuteczne sprawowanie swojego posłannictwa¹⁸. Metropolita Krakowski kończąc swoje wywody, pisze: „Można powiedzieć, że Wydział Teologiczny był nam dawniej dany jako wspaniałe dziedzictwo

¹⁷ List do premiera rządu PRL, 30 III 1972, AKKW, E X — 1, p. 19.

¹⁸ NiP s. 410—415.

historii, obecnie zaś jest on nam wszystkim zadany jako ważny i nieodzowny warsztat pracy”¹⁹.

Z kolei arcybiskup krakowski przedstawił sprawę Wydziału całemu społeczeństwu w liście pasterskim, wydanym (25 VII 1972) z okazji zbliżającej się rocznicy 500-lecia urodzin Mikołaja Kopernika, która została ogłoszona Rokiem Nauki Polskiej. Ukazuje tam znaczenie nauki dla narodu, Kościoła i ludzkości. Przy jej pomocy człowiek poznaje prawdę. Przy warsztatach pracy naukowej uczeni i uczący się są złączeni miłością prawdy i służbą społeczną. Dzięki nauce dokonuje się postęp materialny i duchowy narodów, społeczeństw, ludzkości. W tym kontekście nauka odgrywa szczególną rolę w życiu Kościoła. Taką rolę odgrywał Wydział Teologiczny w Krakowie, który był znany od wieków daleko poza granicami i przez to samo reprezentował w świecie polską myśl teologiczną. Jego usunięcie z Uniwersytetu, co praktycznie oznaczało jego likwidację, było krzywdą wyrządzoną Kościołowi i kulturze polskiej w skali międzynarodowej. Krzywda ta szczególnie boleśnie dotknęła duchowieństwo, które ma prawo po zakończeniu studiów wyższych posiadać stopnie naukowe, uznawane w życiu społecznym. Kończy wezwaniem do naprawienia krzywdy wyrządzonej Kościołowi i kulturze polskiej, argumentując racjami historycznymi i postanowieniami Konstytucji Polskiej, które zapewniają wszystkim równe prawa do pielęgnowania kultury²⁰. List bardzo mocno domaga się uznania przez państwo Wydziału Teologicznego i nadawanych przez niego stopni²¹.

Ważne rocznice kościelne czy narodowe stwarzały dla kardynała Wojtyły okazje do przypominania sprawy Wydziału Teologicznego, jego aktualnej działalności i upominania się o jego prawa. Tym razem była przypadająca w 1973 r., wspomniana już rocznica 500-lecia urodzin Mikołaja Kopernika i 500-lecia śmierci św. Jana Kantego. Z tej okazji w liście do kapłanów (25 VIII 1973) wzywa całe społeczeństwo katolickie a zwłaszcza kapłanów do sprawowania mecenatu i opieki nad Wydziałem²².

Kolejna rocznica, bardzo wymowna dla Wydziału Teologicznego, mianowicie 600-lecia urodzin błogosławionej Jadwigi Królowej, jego fundatorki, stała się szczególną okazją do wielorakich wystąpień w jego obronie. Tym razem kardynał Karol Wojtyła wystosował pisma do najwyższych władz państwowych i partyjnych: do premiera rządu polskiego Piotra Jaroszewicza, do I sekretarza Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej Edwarda Gierka, do przewodniczącego Rady Państwa Henryka

¹⁹ Tamże, s. 414.

²⁰ NiP s. 427—430,

²¹ Por. T. Pieronek, jw., s. 509.

²² NiP s. 490—491.

Jabłońskiego, do wicepremiera Józefa Tejchmy i do przewodniczącego Wojewódzkiej Rady Narodowej Józefa Klasy²³. Wszystkie te pisma podkreślają znaczenie i zasługi Wydziału Teologicznego dla kultury ogólnoświatowej i polskiej. Jego likwidację nazywają ciosem wymierzonym w historię Polski i jej chrześcijańską kulturę i domagają się przywrócenia należnych mu praw²⁴. Kardynał Karol Wojtyła ukazuje bezprawie, jakiego dokonano 11 sierpnia 1954 r., likwidując faktycznie Wydział Teologiczny: „Jakkolwiek to nazwiemy, była to faktyczna likwidacja Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. W ten sposób przestał działać na forum państwowym najstarszy Wydział Teologiczny w Polsce i jeden z najstarszych w Europie. Społeczeństwo polskie przyjęło ten akt jako cios wymierzony nie tylko w krakowski ośrodek teologiczny, lecz także w historię Polski i jej chrześcijańską kulturę”²⁵. Pisząc dalej, przedstawia jego faktyczną działalność, jaką stanowi kształcenie i wychowywanie duchowieństwa kilku diecezji w duchu patriotyzmu oraz nadawanie stopni naukowych. Dzieje się to, mimo dyskryminacji ze strony władz państwowych, przejawiającej się w nieuznawaniu Wydziału i nadanych przez niego stopni, które są uznawane przez uniwersytety zagraniczne. Domagając się zmiany takiego stanowiska władz państwowych, pisze: „Wydział Teologiczny UJ dobrze zasłużył się dla historii Polski. W ciągu swych dziejów pracował nie tylko dla dobra Kościoła i nauki polskiej, lecz także dla dobra ludu polskiego. Pierwszy głos w obronie uciskanego ludu zabrał właśnie Wydział w 1447 r. przez usta swego profesora Jana z Ludziska. Tym boleśniejszą jest krzywda wyrządzona Wydziałowi właśnie przez Władzę Ludową”²⁶.

Kardynał Karol Wojtyła uważa, że 600. rocznica urodzin Królowej Jadwigi, fundatorki Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, stanowi okazję naprawienia tej krzywdy. Nastąpi to wówczas, gdy „przesławny i prastary Wydział Teologiczny UJ powróci do Krakowa i odzyska należne mu prawa”²⁷.

Na uwagę zasługuje pismo skierowane w tym samym czasie do Rektora i Senatu Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, w którym arcybiskup krakowski zwraca się o poparcie władz uniwersyteckich w staraniach „o przywrócenie prastarego i przesławnego Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego do Krakowa”²⁸.

²³ Wszystkie listy mają datę: 18 luty 1974, AKKW, E X — 1, p. 91, 99, 103, 105, 140.

²⁴ Por. tamże.

²⁵ List do Edwarda Gierka, AKKW, E X — 1, p. 99.

²⁶ Tamże.

²⁷ Tamże.

²⁸ AKKW, E X — 1, p. 99a.

Uzasadniając swoje stanowisko, pisze on: „Podstawą mego zaufania jest fakt prawie sześćsetletniej wspólnoty historii Wydziału Teologicznego z innymi Fakultetami *Almae Matris Jagellonicae*. Wydział Teologiczny wniósł wraz z innymi Wydziałami chwalebny wkład w naukę i kulturę polską, która w okresie świetności Akademii Krakowskiej promieniowała na całą Europę. Dzieje Wydziału zrosły się z dziejami bratnich Wydziałów UJ, dzieląc z nimi zmienne koleje losu poprzez okresy świetności i poprzez ciężkie lata niewoli i okupacji. Jednym z dowodów tej wspólnoty było wspólne martyrologium pracowników naukowych wszystkich Wydziałów UJ w czasie okupacji hitlerowskiej”²⁹. List wspomina poparcie władz Uniwersytetu Jagiellońskiego, udzielone Wydziałowi Teologicznemu po „październiku” 1956 r. Wówczas to poparły one starania arcybiskupa Eugeniusza Baziaka o powrót Wydziału Teologicznego na Uniwersytet, podejmując nawet uchwałę Senatu w tej sprawie³⁰.

Akcja ta była poparta przez kapłanów trzech diecezji: krakowskiej, śląskiej, częstochowskiej — tych, którzy byli absolwentami Wydziału Teologicznego oraz tych, którzy ukończyli studia po usunięciu Wydziału. W akcję włączył się cały Episkopat Polski. W memoriale skierowanym w dniu 11 maja 1974 r. do prezydium rządu polskiego biskupi piszą: „Episkopat Polski występuje w sprawie Wydziału Teologicznego w Krakowie, wyrażając w ten sposób najgłębsze przekonanie, że jest to sprawa całego Kościoła w Polsce, a zarazem sprawa historii i kultury naszego narodu”³¹.

Przytoczona konkluzja memoriału jest poprzedzona zwięzłym wywodem, ukazującym znaczenie Wydziału Teologicznego w Krakowie w przeszłości i w aktualnej rzeczywistości: „... kształcąc szeregi światłego duchowieństwa, z którego zarazem wywodzili się liczni mężowie nauki, spełniał doniosłą rolę nie tylko w dziejach Kościoła Katolickiego, lecz także w rozwoju kultury narodu polskiego”³². Z kolei memoriał wymienia szereg wybitnych postaci związanych z Wydziałem, np.: św. Jan Kanty, Piotr Skarga, Mikołaj Kopernik, Paweł Włodkowic, Hugo Kołłątaj, Józef S. Pelczar. Ta przeszłość łączy się z teraźniejszością, w której widoczna jest potrzeba Wydziału Teologicznego w Krakowie z uwagi na wielką liczbę profesorów i studentów teologii. Konsekwentnie potrzeba ta określa stan faktyczny, mianowicie ukształtowanie się Papieskiego Wydziału Teologicznego, posiadającego rzeczywisty i pełny charakter

²⁹ Tamże.

³⁰ Por. tamże.

³¹ AKKW, E X — 1, p. 298.

³² Tamże.

akademicki w znaczeniu kościelnym. Charakter ten zasługuje na uznanie i poszanowanie ze strony władz państwowych³³.

W akcję przyznania Wydziałowi Teologicznemu należnych mu praw włączyli się także jego pracownicy. Wyrazem tego jest ich memoriał skierowany do Rady Ministrów PRL na ręce premiera Piotra Jaroszewicza w dniu 19 grudnia 1974 roku³⁴ oraz memoriał skierowany do Rady Ministrów na ręce premiera Józefa Pińkowskiego w dniu 27 września 1980 roku³⁵. Obydwa dokumenty nawiązują do argumentacji przedstawionej w pismach kardynała Karola Wojtyły, uzupełniają ją aktualną sytuacją polityczno-społeczną. Memoriał z 1974 roku wspomina rozmowy władz państwowych ze Stolicą Apostolską, a memoriał z 1980 roku nawiązuje do powołania Komisji Mieszanej Rządu PRL i Episkopatu Polski, która prowadziła obrady dotyczące normalizacji stosunków Kościół—państwo³⁶.

Na wszystkie te starania odpowiedzią władz państwowych było milczenie. Nie wyraziły zgody na usilne postulaty Kardynała Krakowskiego o powrót Wydziału na Uniwersytet Jagielloński. Nie uznały wówczas również stopni i tytułów naukowych nadawanych przez Wydział. Co więcej Wydział Teologiczny, działający poza Uniwersytetem, był przedmiotem ustawicznych represji i prześladowań ze strony władz komunistycznych. Szykany te wyrażały się różnorodnie. Choćby przez uporczywe skreślanie nazwy: „Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie”.

W październiku 1978, przed udaniem się na konklawe, po śmierci Jana Pawła I, kardynał Karol Wojtyła pozostawia „Słowo na inaugurację nowego roku akademickiego w Papieskim Wydziale Teologicznym”, noszące datę 2 październik 1978. „Słowo” stwierdza, że Wydział działa i w nowym roku akademickim 1978/79, zamierza działać jako uczelnia kościelna, uznawana jedynie przez władze kościelne i od nich zależna. Do „Słowa” dołączono rozporządzenie, że należy je odczytać z ambon we wszystkich kościołach Archidiecezji Krakowskiej w dniu 22 października 1978 r.³⁷ Zrządzeniem Opatrzności Bożej dzień ten stał się dniem inauguracji pontyfikatu papieża Jana Pawła II.

Pozostaje pytanie: czy zatem te wielorakie wysiłki kardynała Karola Wojtyły były bezowocne? Wydaje się, że najpierw apele, prośby, żądania skierowywane do władz państwowych uchroniły Wydział Teologiczny

³³ Tamże.

³⁴ AKKW, E X — 1, p. 262.

³⁵ AKKW, E X — 1, p. 322.

³⁶ Por. tamże.

³⁷ Por. NiP s. 766—767.

od zagłady i pozwoliły mu przetrwać, bowiem właśnie to było niewątpliwym hamulcem dla bezwzględnego tępienia instytucji kościelnych przez reżym komunistyczny. Następnie wołanie to, zwłaszcza skierowywane do wiernych, kształtowało ich świadomość o istnieniu w Krakowie uczelni kościelnej, o jej dyskryminowaniu i potrzebie wspierania, a to z kolei przyczyniało się do jej rozwoju. Sprawa ta — nie tylko przetrwania, lecz także rozwoju Wydziału — była zamierzonym celem różnorodnych działań kardynała Karola Wojtyły.

Troska o rozwój Wydziału

Kardynał Karol Wojtyła po objęciu stolicy biskupiej św. Stanisława w Krakowie 1964 r., został wielkim kanclerzem Wydziału Teologicznego, działającego wówczas już prawie 10 lat poza Uniwersytetem. Dostosowanie do nowych warunków wymagało szczególnej troski i opieki ze strony władzy kościelnej, bowiem pod jej wyłącznym kierownictwem działał aktualnie Wydział. Tę troskę podjął nowo mianowany arcybiskup krakowski, starając się o jego wzrost jakościowy, a także ilościowy.

W tym względzie za sprawę pierwszorzędnej wagi uznał kardynał Karol Wojtyła nadawanie stopni naukowych. Chodziło w pierwszej kolejności o alumnów seminariów duchownych, którzy kończyli podstawowe studia teologiczne bez stopnia magistra. Możliwość stworzona przez wspomniany już dekret Kongregacji Seminariów i Studiów Uniwersyteckich z 16 XII 1959 r. nie była wykorzystywana. Kapłani archidiecezji krakowskiej święceni w latach 60-tych szli do pracy duszpasterskiej, nie posiadając stopni magisterskich. Nad taką sytuacją bolał arcybiskup krakowski i postanowił jej przeciwdziałać, podkreślając konieczność zdobywania przez studentów stopni magisterskich³⁸. Było to niezwykle ważne ze względu na nadanie studiom teologicznym odpowiedniej rangi i ich równoważności do studiów wyższych na uczelniach świeckich. Tym bardziej było to ważne dlatego, że władze komunistyczne usiłowały w opinii społecznej zepchnąć studia teologiczne do poziomu szkół średnich, a w najlepszym wypadku do rangi tzw. studiów półwyższych, czasem nawet używając pogardliwego określenia „technika teologiczne”.

Kardynał Karol Wojtyła, broniąc rangi studiów teologicznych, uwrażliwiał zarówno studentów-kleryków, jak i ich wykładowców o potrzebie zdobywania stopnia magistra. Stopień ten był wówczas możliwy do zdo-

---

³⁸ Przemówienie do Rady Papieskiego Wydziału Teologicznego, 10 XII 1973, AKKW, E X — 2, p. 270.

bycia, jednak nie wszyscy alumni i nie wszyscy wykładowcy doceniali i wykorzystywali te możliwości. Dla niektórych potrzeba było nawet takiego argumentu jak: zagrożenie nieudzieleniem święceń kapłańskich tym, którzy zaniedbają i zlekceważą te możliwości³⁹.

Kiedy mechanizm nadawania stopnia magistra został uruchomiony, wówczas kardynał Karol Wojtyła zatroszczył się o tych kapłanów, którzy ukończyli studia teologiczne w okresie, gdy uzyskiwanie stopni nie było praktykowane. Dla nich utworzono studia przywydziałowe o charakterze duszpasterskim. Ich uczestnikom stworzono możliwość uzyskiwania stopni magistra teologii, które różniły się swoim znaczeniem od licencjatu. Równocześnie stanowiły dla uczestników należyłą satysfakcję. Studia te zostały zorganizowane na zasadzie studiów zaocznych⁴⁰.

Tę możliwość, mianowicie uczestnictwa w studiach przywydziałowych oraz uzyskania stopnia magistra, zaproponował kardynał Karol Wojtyła nie tylko kapłanom archidiecezji krakowskiej, ale również kapłanom innych diecezji oraz kapłanom zakonnym. W tej sprawie zwrócił się listem z datą 5 VII 1969 do biskupów metropolii krakowskiej, do księdza Prymasa, do Sekretarza Episkopatu, do arcybiskupów poznańskiego i wrocławskiego, do biskupów przemyskiego, łódzkiego, opolskiego i sandomierskiego, jak również do prowincjałów rezydujących w Krakowie; powiadamiając ich o zorganizowaniu studiów przywydziałowych oraz przysyłając statut i *ratio studiorum*⁴¹.

Kardynałowi Karolowi Wojtyłe zależało także na umożliwieniu zdobywania stopni magistra alumnom innych diecezji oraz klerykom zakonnym. W tym celu wypracował system umów o współpracy naukowej, zawieranych z wyższymi seminariami duchownymi i zatwierdzanych przez Stolicę Apostolską. Sprawa ta miała kapitalne znaczenie dla całości życia religijnego i działalności Kościoła w naszej Ojczyźnie. Co więcej aktualnie stanowi żywotny problem dla kształcenia duchowieństwa i laikatu, tym samym jej ważność nie tylko nie straciła na znaczeniu, ale się wzmożyła. Dlatego trzeba ją gruntownie prześledzić, chociaż tylko na tyle, na ile pozwala jeden artykuł.

Jak już wspominaliśmy, zamiarem wrogich Kościołowi władz komunistycznych była deprecjacja studiów teologicznych, które chcieli zepchnąć do rangi „technikum”. W konsekwencji chodziło tu także o zniżenie statusu społecznego duchowieństwa. Przy wzrastającym stanie liczbowym ludzi z wyższym wykształceniem i awansie niektórych zawodów, absolwenci szkół teologicznych nie byli traktowani na równi a ich status

³⁹ Tamże.

⁴⁰ List do dziekana Wydziału Teologicznego, 13 V 1969, AKKW, E X — 2, p. 54.

⁴¹ AKKW, E X — 2, p. 58.

był zaniżany. Wpływało to na obniżenie prestiżu społecznego duchowieństwa i powodowało w mniemaniu społecznym pogląd o niższej wartości studiów nauk teologicznych.

W tej sytuacji zachodziła potrzeba waloryzacji studiów teologicznych odbywanych w wyższych seminariach duchownych. Chodziło o to, aby absolwenci seminariów duchownych kończący podstawowe studia teologiczne, mogli uwieńczyć je stopniem magistra teologii. W tym celu, z inspiracji kardynała Karola Wojtyły, Wydział Teologiczny rozpoczął zawieranie umowy o współpracy naukowej z seminariami duchownymi kształcącymi kandydatów do kapłaństwa. Umowę z Wydziałem zawierał biskup lub wyższy przełożony zakonny. Zyskiwała ona pełny walor prawny po zatwierdzeniu przez Stolicę Apostolską. Skutkiem takiej umowy było nadanie studiom seminaryjnym charakteru podstawowego studium akademickiego, zaś absolwenci tychże studiów mieli możliwość — pod określonymi warunkami — uzyskać stopień akademicki magistra teologii⁴².

Zamiarem zawieranych umów było także podnoszenie kwalifikacji grona nauczającego i poziomu naukowego w seminariach. Aby to osiągnąć, umowy zobowiązywały do podjęcia następujących starań: a) powierzania stanowisk wykładowców seminaryjnych specjalistom z danych dziedzin ze stopniem przynajmniej doktora; b) zalecenia dalszego aktywnego uczestnictwa w pracy naukowo-badawczej przede wszystkim przez udział w pracach sekcji profesorskich, publikacje naukowe i ewentualne staranie o habilitację; c) w wypadkach braku starania o podnoszenie kwalifikacji — rotacja wykładowców⁴³.

Przedmiotem troski kardynała Karola Wojtyły było nie tylko zawieranie umów między Papieskim Wydziałem Teologicznym w Krakowie a seminariami duchownymi położonymi w regionie metropolii, ale także chodziło mu o to, aby takie umowy zawarły wszystkie seminaria duchowne, zarówno diecezjalne, jak i zakonne z istniejącymi już wówczas w Polsce innymi papieskimi wydziałami teologicznymi. Troska ta była podyktowana z jednej strony jego gorliwością pasterską a z drugiej sprawowanymi urzędami, mianowicie: był przewodniczącym Komisji Episkopatu ds. Nauki Katolickiej i przewodniczącym Rady Naukowej Episkopatu.

W związku z tym Komisja Episkopatu ds. Nauki Katolickiej przygotowała następujący projekt rejonizacji umów międzyuczelnianych w Polsce: a) Warszawa: Płock, Łomża, Olsztyn, Łódź, Włocławek; b) Kraków:

⁴² Memoriał Komisji Episkopatu ds. Nauki Katolickiej w sprawie uregulowania akademickiego charakteru studiów w Wyższych Seminariach Duchownych, AKKW, E X — 1, p. 329.

⁴³ Tamże.

Tarnów, Kielce, Częstochowa, Katowice; c) Lublin: Przemyśl, Sandomierz, Siedlce, Drohiczyn, Białystok, Lubaczów; d) Poznań: Gniezno, Pelpin, Gdańsk, Szczecin, Koszalin; e) Wrocław: Opole, Gorzów⁴⁴.

Powyższy projekt nie został zrealizowany w całej rozciągłości. Jego wartość polega przede wszystkim na tym, że zamierzał zorganizować sieć wyższych szkół kościelnych w naszym kraju⁴⁵.

Wypracowany przez Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie system umów o współpracy naukowej — zapoczątkowany i inspirowany przez kardynała Karola Wojtyłę — przejęty następnie przez Papieską Akademię Teologiczną, owocuje po dzień dzisiejszy oraz zatacza coraz szersze kręgi. Aktualnie Papieska Akademia w Krakowie zawarła takie umowy z ponad dwudziestu instytucjami teologicznymi. Umowy takie zawierają także coraz częściej inne Papieskie Wydziały Teologiczne.

Działalność uczelni wyższych, ich rozwój zależy w ogromnym stopniu od kadry pracowników nauki, od ich zaangażowania, prowadzonych badań, zdobywania stopni specjalistycznych i tytułów naukowych. Sprawa ta była przedmiotem szczególnej troski kardynała Karola Wojtyły. Mocno akcentował on potrzebę zdobywania stopni specjalistycznych: licencjatu, doktoratu i habilitacji. Podkreślał, że Wydział Teologiczny w Krakowie ma obiektywne dane po temu, aby nie tylko nadawać doktoraty, ale także, aby przeprowadzać przewody habilitacyjne, szczególnie chodziło mu o habilitacje „swoich własnych ludzi”, chodziło o pomnożenie liczby samodzielnych pracowników nauki. Pisał: „Musimy natomiast zrobić wszystko, ażeby ci liczni u nas samodzielni pracownicy naukowci, którzy stanowią gros naszej Rady Wydziału, jak najszybciej zrodzili nowych pełnokwalifikowanych pracowników”⁴⁶.

Rozwój uczelni wymagał tworzenia nowych struktur, takich jak nowe instytuty czy nowe wydziały. Sprawa ta nie była obojętna dla kardynała Karola Wojtyły. Popierał tworzenie nowych instytutów naukowych, ale zwracał uwagę na ich poziom, a następnie na ich powiązanie z Papieskim Wydziałem Teologicznym w Krakowie, jak również zgodność ich kształtu z prawodawstwem kościelnym. Chodziło tu o tzw. studia pastoralne, zwane inaczej instytutami pastoralnymi, które powstały w Częstochowie i Katowicach. Instytuty te — w ówczesnym kształcie — nie posiadały profilu naukowego. Niemniej jednak kardynał Karol Wojtyła widział potrzebę utworzenia tam „ekspozytur” Wydziału, które by w zależności od niego nadawały stopnie nawet licencjackie. Natomiast w Krakowie uznał za bardzo potrzebny instytut o profilu historycznym. Kraków

⁴⁴ Tamże.

⁴⁵ Por. T. Pieronek, jw., s. 513.

⁴⁶ AKKW, E X — 2, p. 270.

ze swoim potencjałem historycznym domagał się takiego instytutu. Jego istnienie mogło się stać realne, potrzebne było jednak zaplecze w postaci: archiwum, muzeum i biblioteki ⁴⁷.

Rozwój Wydziału Teologicznego w Krakowie — dokonujący się pod czujnym okiem jego wielkiego kanclerza kardynała Karola Wojtyły — sprawił, że zaistniała potrzeba utworzenia w Krakowie uczelni kościelnej o dwóch wydziałach. Początkowo skierował on swe kroki w stronę istniejącego już w Krakowie Wydziału Filozoficznego Ojców Jezuitów. Sprawa jednak przybrała inny przebieg. W dniu 23 grudnia 1976 r. Stolica Apostolska wydała dekret nr 645/76/13, mocą którego został erygowany w Krakowie nowy Wydział Filozoficzny, obdarowany tytułem „Papieski”. Papieski Wydział Filozoficzny w Krakowie uzyskał prawa nadawania stopni: magistra, licencjatu, doktoratu i habilitacji. Jego wielkim kanclerzem został arcybiskup krakowski ⁴⁸.

W związku z kanonicznym erygowaniem Papieskiego Wydziału Filozoficznego w Krakowie, arcybiskup krakowski przeprowadził rozmowy z arcybiskupem Luigi Poggi — delegatem Stolicy Apostolskiej do rozmów z rządem PRL w sprawie normalizacji stosunków między Kościołem a państwem oraz z kardynałem Gabrielem Garrone — prefektem Kongregacji Wychowania Katolickiego. Ustalono wówczas, że ze względu na prowadzone rozmowy przez arcybiskupa L. Poggi z rządem PRL, należy przystąpić z dyskrecją do uruchomienia nowego wydziału. Bez publicznego ogłaszania dekretu erekcyjnego, zamierzano faktycznie rozpocząć zajęcia od samego początku roku akademickiego 1977/78 ⁴⁹.

Należyte funkcjonowanie i rozwój uczelni wymaga uregulowania prawnego. Wchodzi tu także w rachubę zabezpieczenie dalszego rozwoju. Bezpośrednio działalność Papieskiego Wydziału Teologicznego miały uregulować dwa dokumenty: statut i *ratio studiorum*. Nad ich przygotowaniem czuwał kardynał Karol Wojtyła, jak również zadbał o ich zatwierdzenie przez Stolicę Apostolską. Zatwierdzenie pierwszego statutu Papieskiego Wydziału Teologicznego w Krakowie nastąpiło 11 czerwca 1974 r. ⁵⁰

Podstawowe znaczenie dla pracy naukowej uczelni i dla prowadzenia badań posiada biblioteka, archiwum i inne zbiory. Arcybiskup krakowski wielokrotnie ubolewał nad zagarnięciem zbiorów bibliotecznych Wydziału Teologicznego przez władze państwowe. Równocześnie dążył do zrekonstruowania biblioteki Wydziału oraz do zorganizowania odpowied-

⁴⁷ Por. tamże.

⁴⁸ AKKW, E X — 2, p. 293.

⁴⁹ AKKW, E X — 2, p. 296.

⁵⁰ Dekret Kongregacji Wychowania Katolickiego, AKM.

niego archiwum. Zwracał także uwagę na istniejące w Krakowie inne biblioteki i archiwa kościelne czy zakonne, w których znajdowały się cenne pozycje, a z których można by korzystać w pracy naukowo-badawczej. Chodziło tylko o właściwe informacje⁵¹.

Wizytówką każdej uczelni są publikacje jej pracowników. Sprawę tę dostrzegał kardynał Karol Wojtyła bardzo ostro. Uważał, że publikacje naukowe muszą się ukazywać mimo trudności ze strony władz państwowych. Właściwie jedyna możliwość publikacji dla pracowników Papieskiego Wydziału jawiła się w ramach działalności Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie, które było tolerowane przez władze państwowe. Pod jego firmą ukazywało się już czasopismo pod tytułem: „Ruch Biblijny i Liturgiczny”. Z inicjatywy kardynała pod tą samą firmą zaczęło się ukazywać czasopismo naukowe: „Analecta Cracoviensia”, w którym mogli publikować pracownicy Wydziału⁵².

Do funkcjonowania Uczelni potrzebne jest zaplecze materialne. Sprawa ta nie była obca arcybiskupowi krakowskiemu, który troszczył się o byt materialny Wydziału, nie posiadającego żadnych własnych budynków, ani stałych subwencji a utrzymującego się wyłącznie z ofiar wierznych. Nawoływał do tworzenia mecenatu naukowego. Mówił, że w przeszłości mecenasami nauki, kultury byli królowie, panowie i biskupi, zaś dzisiaj mecenasem nauki i kultury winien być lud, zarówno duchowni, jak i wierni świeccy, z którymi pracownicy Wydziału winni utrzymywać żywy kontakt. Szczególnym jego rodzajem jest duszpasterstwo naukowców z różnych uczelni Krakowa wykonywane przez pracowników Wydziału Teologicznego. Różnorodne kontakty między pracownikami Uniwersytetu Jagiellońskiego i Wydziałem Teologicznym zostały przerwane przez jego usunięcie. Ich nawiązania, zwłaszcza na płaszczyźnie duszpasterskiej i światopoglądowej oraz zainteresowań naukowych wymaga dobro miasta Krakowa. Z tym łączyła się sprawa kształcenia świeckich na Papieskim Wydziale, a nawet angażowania ich tam do pracy⁵³.

O sytuacji Wydziału Teologicznego, jego trudnościach i działalności informował kardynał Wojtyła biskupów polskich, w szczególności Prymasa Polski kardynała Stefana Wyszyńskiego⁵⁴. Pozostawał także w żywym kontakcie z Kongregacją Wychowania Katolickiego, której przedstawiał stan i potrzeby Wydziału Teologicznego, uzyskując pełną apro-

⁵¹ Przemówienie z 10 XII 1973, AKKW, E X — 2, p. 270.

⁵² Por. tamże.

⁵³ Por. tamże.

⁵⁴ Pisma do Prymasa Polski: 6 IV 1972 (AKKW, E X — 1, p. 20), 7 VI 1974 (AKKW, E X — 1, p. 229).

batę na działalność, zmierzającą do rozwoju Teologicznej Uczelni w Krakowie. Na podkreślenie zasługuje obecność w Krakowie kardynała Gabriela Garrone, prefekta wymienionej Kongregacji na uroczystościach obchodzonych przez Papieski Wydział Teologiczny z okazji 500-lecia urodzin Mikołaja Kopernika i 500-lecia śmierci św. Jana Kantego, które odbyły się w dniu 19 i 20 października 1973 r.⁵⁵

Działalność kardynała Karola Wojtyły, zmierzająca do wielorakiego rozwoju Wydziału Teologicznego, wyrażała się troską o studentów, o ich gruntowne wykształcenie uwieńczone stopniem magistra, oraz troską o pracowników naukowych, o ich kwalifikacje i awans naukowy. Dbał także o struktury i kształt prawny Wydziału. Doprowadził nie tylko do nadania mu rangi Papieskiego Wydziału, ale także do utworzenia nowego Papieskiego Wydziału Filozoficznego w Krakowie. Jego działalność koncentrowała się także na żywotnych sprawach dla uczelni, takich jak: zaplecze materialne, biblioteka, archiwum i publikacje. Trzeba dodać, że przedmiotem troski kardynała Karola Wojtyły był nie tylko Wydział w Krakowie, ale również inne Wydziały teologiczne w Polsce.

*

*   *

Aktualnie obowiązujący statut Papieskiej Akademii Teologicznej w jednym ze wstępnych artykułów stwierdza: „Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie zachowuje we wdzięcznej pamięci wszystko to, co dla jej przetrwania i rozwoju uczynił Karol Wojtyła, najpierw jako kardynał i arcybiskup metropolita krakowski, a obecnie jako Jan Paweł II papież” (art. 3). Zapis ten podkreśla, że Krakowska Uczelnia Teologiczna, będąca najpierw Wydziałem Teologicznym, a następnie Papieskim Wydziałem Teologicznym, swoje przetrwanie i rozwój zawdzięcza kardynałowi Karolowi Wojtyłe. Zostało to ukazane w niniejszym artykule.

Aktualnie spadkobierczynią Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, przekształconego w Papieski Wydział Teologiczny jest Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie. Jej powstanie, działalność i rozwój są związane bardzo ściśle z osobą Papieża Jana Pawła II, z jego XV-leciem pontyfikatu. Zamierzam napisać o tym w odrębnym artykule.

⁵⁵ AKKW, E X — 2, p. 270.

LA CURA DEL CARDINALE KAROL WOJTYŁA DELLA FACOLTA
TEOLOGICA A CRACOVIA

Riassunto

La Facoltà Teologica a Cracovia fu fondata nel 1397 grazie alla sollecitudine della regina beata Edwige e del suo marito, il re Ladislao Jagiełło. Da quel tempo — durante sei secoli — essa faceva parte dell'Università Jagiellonica a Cracovia, da cui fu illegittimamente espulsa nel 1954 dal governo comunista.

Karol Wojtyła era studente della Facoltà dall'anno 1942, successivamente, dopo il dottorato lavorò come libero docente e poi professore di essa; nel 1964 — come arcivescovo di Cracovia — divenne suo grande cancelliere.

La Facoltà Teologica — espulsa dell'Università, ma funzionante fuori delle strutture universitarie — era soggetto di continue persecuzioni da parte della dittatura comunista. Il cardinale Wojtyła la difendeva chiedendo dalle autorità statali il suo riconoscimento e la sua restituzione all'Università Jagiellonica, sottolineando il danno fatto alla Chiesa, alla scienza e alla cultura polacca. Nello stesso tempo egli continuamente contribuiva al suo sviluppo. Lui stesso ottenne per essa presso la Santa Sede il titolo „Pontificia”, come pure il permesso dell'erezione della Pontificia Facoltà Filosofica a Cracovia. Karol Wojtyła — già come papa Giovanni Paolo II — eresse la Pontificia Academia Teologica a Cracovia.